

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Rhaglen Dystiolaeth ar Gyflwr Tai

Amcangyfrifon tlodi tanwydd ar gyfer Cymru: 2018

Geirfa

Diben y ddogfen hon yw rhoi geirfa o dermau a ddefnyddir yn Amcangyfrifon tlodi tanwydd ar gyfer Cymru: 2018 i ddefnyddwyr. Mae'n ddogfen fyw a chaiff ei diweddarau wrth i dermau ychwanegol gael eu cynnwys mewn cyhoeddiadau neu caiff ei diwygio o ganlyniad i adborth gan ddefnyddwyr.

Cynnwys

Ymatebwyr economaidd anweithgar	2
Tlodi Tanwydd	2
• Diffiniad 10%	2
• Diffiniad o Incwm Isel Costau Uchel (LIHC)	2
Person Cyswllt y Cartref	3
Incwm	3
Trefn wresogi foddhaol- Sefydliad Iechyd y Byd (WHO).....	3
Tlodi tanwydd difrifol	3
Aelwydydd sy'n agored i niwed	3

Diffiniadau pellach

Cyhoeddwyd nifer o adroddiadau cysylltiedig fel rhan o gyfres '[Arolwg Cyflwr Tai Cymru \(ACTC\) 2017-18](#)'. Mae yna [eirfa](#) (ar wahân) i gwmpasu'r termau a ddefnyddir yn yr adroddiadau hyn, y mae llawer ohonynt hefyd yn ymddangos yn y gyfres '[Amcangyfrifon tlodi tanwydd ar gyfer Cymru: 2018](#)'.

Ymatebwyr economaidd anweithgar

Mae ymatebwyr economaidd anweithgar yn cynnwys y rheiny sydd â salwch hirdymor, pobl wedi ymddeol neu bobl sy'n gofalu am y cartref neu'r teulu, gan gynnwys y rheiny sy'n fyfyrwyr amser llawn

Tlodi Tanwydd

Mae aelwyd yn dlawd o ran tanwydd os nad yw'n gallu fforddio sicrhau system wresogi foddhaol am gost resymol.

Yng Nghymru, caiff aelwyd ei ddiffinio fel un sy'n byw mewn tlodi tanwydd os byddai'n rhaid iddynt wario mwy na 10% o'u hincwm ar sicrhau system wresogi foddhaol, fel yr argymhellir gan Sefydliad Iechyd y Byd (WHO). Mae hynny'n gofyn am gael tymheredd dan do nad yw'n llai na 21 gradd Celsius mewn ystafelloedd byw ac nad yw'n llai na 18 gradd Celsius mewn mannau eraill.

- **Diffiniad 10%**

Diffinnir bod aelwyd yn dlawd o ran tanwydd os gwnaethant wario mwy na 10% o'u hincwm ar danwydd. Cyfrifir hyn gan ddefnyddio'r hafaliad isod:

$$\text{Tlodi Tanwydd} = \text{Costau Tanwydd} / \text{Incwm}$$

Os bydd y gymhareb o'r hafaliad uchod yn fwy na 0.1, diffinnir bod yr aelwyd yn dlawd o ran tanwydd. Caiff cyfanswm y costau tanwydd ar gyfer aelwyd eu modelu gan ddefnyddio trefn wresogi safonol sy'n ystyried faint o arian y byddai angen i'r aelwyd ei wario ar gostau tanwydd er mwyn cyrraedd y safonau sefydledig ar gyfer cysur. Mae hyn yn seiliedig ar argymhellion gan Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) ac yn golygu bod angen isafswm tymheredd dan do o 21 gradd canradd mewn ystafelloedd byw, a 18 gradd canradd mewn ardaloedd eraill. Diffinnir bod unrhyw aelwyd y mae'n rhaid iddi wario mwy na 20% o'i hincwm mewn tlodi tanwydd difrifol.

- **Diffiniad o Incwm Isel Costau Uchel (LIHC)**

Dan y diffiniad Incwm Isel Costau Uchel (LIHC), ystyrir bod aelwyd yn dlawd o ran tanwydd yn yr achosion canlynol:

- Os bydd eu costau tanwydd yn uwch na'r cyfartaledd (y lefel ganolrifol genedlaethol)
- Pe baent yn gwario'r swm hwnnw, byddent yn cael eu gadael ag incwm gweddilliol islaw'r ffin tlodi swyddogol (60% o incwm canolrifol).

Mae'r dangosydd LIHC yn ddangosydd cymharol gan ei fod yn cymharu aelwydydd â chostau tanwydd ac incwm y canolrif cenedlaethol. Mae elfen arall i'r dangosydd hefyd, sy'n cynnwys dyfnder y tlodi tanwydd. Diffinnir hyn fel y gostyngiad mewn cost tanwydd (mewn punnoedd) sydd ei angen i symud yr aelwyd allan o dlodi tanwydd. Cyfeirir at hyn fel y bwch tlodi tanwydd, ac fe'i cynhyrchir fel swm cymedr (fesul aelwyd) ac fel swm cyfanredol ar draws yr holl aelwydydd.

Mae manylion am ddangosydd LIHC wedi eu cynnwys yn yr [adroddiad methodoleg](#) (saesneg yn unig).

Person Cyswllt y Cartref

Y person sy'n berchen ar yr eiddo neu sy'n rhentu'r eiddo. Os yw'r eiddo dan gydberchenogaeth neu'n cael ei rentu ar y cyd, y person yw'r un sy'n ennill fwyaf. Os yw'r incwm yn gyfartal, y person yw'r un hynaf.

Incwm

Ar gyfer y dangosyddion tlodi tanwydd 10%, mae angen dau ddiffiniad gwahanol o incwm, sef incwm sylfaenol ac incwm llawn. Ar gyfer y dangosydd LIHC, defnyddir trydydd diffiniad incwm, sy'n cael ei alw'n incwm Cywerthedd Ar ôl Costau Tai (AHC).

- **Incwm Sylfaenol:** Caiff hyn ei gyfrifo trwy adio cyfanswm incymau personol pawb yn yr aelwyd (16 oed ac yn hŷn) at ei gilydd, yn ogystal ag unrhyw fudd-dal neu daliadau o ffynhonnell incwm arall y mae'r aelwyd yn eu derbyn (o incwm a enillir, budd-daliadau'r wladwriaeth a chynilion, ac ati) i ddarparu incwm y Brif Uned Budd-daliadau (PBU). Os yw'n berthnasol, caiff incwm o unedau budd-daliadau eraill a'r Taliad Tanwydd Gaeaf (WFP) ei ychwanegu wedyn i roi'r 'incwm sylfaenol'.
- **Incwm Llawn:** Mae hyn yn adeiladu ar 'incwm sylfaenol' trwy ychwanegu incwm yn gysylltiedig â thai, gan gynnwys: budd-daliadau yn gysylltiedig â thai (HB), Budd-dal y Dreth Gyngor (CTB), a didyniad o Dreth y Gyngor sy'n daladwy, sef 'Incwm Llawn yr Aelwyd'.
- **Incwm Cywerthedd Ar ôl Costau Tai** (ar gyfer LIHC): Caiff costau tai (taliadau rhent a morgais) eu didynnu o 'incwm llawn', y ffactor cywerthedd perthnasol, i adlewyrchu'r ffaith fod gwahanol ofynion gwariant gan wahanol aelwydydd yn cael eu cymhwyso wedyn. Mae hyn yn creu'r 'Incwm Cywerthedd Ar ôl Costau Tai' terfynol.

Trefn wresogi foddhaol- Sefydliad Iechyd y Byd (WHO)

Mae hyn yn golygu bod angen isafswm tymheredd dan do o 21 gradd canradd mewn ystafelloedd byw, a 18 gradd canradd mewn ardaloedd eraill.

Tlodi tanwydd difrifol

Yng Nghymru, caiff aelwyd ei ddiffinio fel un sy'n byw mewn tlodi tanwydd difrifol os byddai'n rhaid iddynt wario mwy na 20% o'u hincwm ar sicrhau system wresogi foddhaol, fel yr argymhellir gan Sefydliad Iechyd y Byd (WHO). Mae hynny'n gofyn am gael tymheredd dan do nad yw'n llai na 21 gradd Celsius mewn ystafelloedd byw ac nad yw'n llai na 18 gradd Celsius mewn mannau eraill.

Aelwydydd sy'n agored i niwed

Diffinnir aelwydydd sy'n agored i niwed fel y rheiny ag unigolyn sy'n 60 oed neu'n hŷn, plentyn neu berson ifanc o dan 16 oed a/neu berson sydd â chyflwr cyfyngol hirdymor.